

Stoicizem

Stoicizem je nauk, ki spada v okvir helenistične filozofije, možno pa ga je razdeliti na 3 obdobja:

- stara stoa (Zenon iz Kitija, Hrizip, Kleant)
- srednje obdobje (Panaitios, Poseidonos, Diogen Babilonski, Antipater)
- pozna stoa (Seneka, Epiktet, cesar Mark Avrelij, Mezonij Ruf)

Razvijati se je začel v stari Grčiji in se nadaljeval v antičnem Rimu ter zatonil približno v drugem stoletju našega štetja.

Beseda stoicizem izvira iz besede *stoa*, kar pomeni stebrišče – v enem od atenskih templjev s poslikanimi stebri je namreč Zenon okoli leta 300 p.n.š. ustanovil svojo šolo (stoa poikile – pisana veža).

Nauk grškega stoicizma je bil strogi materializem – duh in telo sta enotna (oboje je snovno-telesna substanca). Obstaja namreč samo tisto, kar je telesno. Nesnovnega značaja so samo prostor, praznina in pomeni stavkov. V vsem pa deluje urejajoče načelo, um, usoda, božanstvo (tudi snovne narave). Stoiški materializem istoveti boga s svetom – če je namreč v vsem nekaj božanskega ali umnega, potem lahko trdimo, da je *bog vse in vse je bog* (načelo panteizma).

Stoiki so delili filozofijo na logiko, fiziko in etiko (v logiki se je odlikoval predvsem Hrizip, ki je sestavil prvi aksiomatski stavčni račun). Zatrjevali so, da je ob rojstvu človekova duša kot nepopisana tabla, v katero se vtiskujejo zunanje stvari. Ti vtisi so predstave, ki zapuščajo v duhu spominske slike, te pa so temelj človekove izkušnje. K popolnemu dojetju stvari pa pripomore šele um s svojimi postopki.

Kar se tiče fizike so stoiki verjeli, da sta materija in duh eno in da obstaja samo to, kar ima materijo. Tudi duša naj bi bila materialna, le da tako pretanjene snovi človek s svojimi grobimi čutili ne more zaznati. Substanca sveta je pasivna materija, ki jo oživlja zakon, bog, usoda, ki ji ni mogoče ubežati. Stoiki so bili torej deterministi: vse, kar se zgodi, se zgodi po nujnosti.

Stoiki boga niso pojmovali kot onostransko osebno bitje, ampak kot dejavno moč kozmosa. Temelj etike jim ni ugodje (kot npr. epikurejcem), ampak nagon po samoohranitvi. Od tod tudi izhaja njihovo najvišje etično pravilo: *Živeti v soglasju s samim seboj, živeti v skladu z naravo*.

Narava vesolja (kozmosa) in posameznikova narava se morata ujemati, to pa pomeni tudi živeti v skladu z razumom. Takšen način življenja je vrlina, ta pa sama po sebi zadostuje za blaženost (torej je samozadostna). Da bi jo dosegli, se moramo učiti, saj je znanje vrlina, ki ni samo teoretična, ampak tudi praktična. Cilj življenja stoika je torej odstraniti afekte, strasti, žalost in sočutje – s tem človek doseže brezstrastje oz. apatijo. Vsa čustva, ki niso umna je namreč treba odpraviti, ker so škodljiva. Poleg dobrega in zla so stoiki poznali še ravnodušnost kot nekakšno vmesno stanje.

Stoiki so odklanjali suženjstvo. Njihov ideal je bila utopična svetovna država, kjer nebi bilo nobene potrebe po nasilju niti po čaščenju bogov. Vsak človek bi bil tako državljani sveta. Zunanjih dobrin stoiki niso cenili, tudi smrt jim je bila nekaj vsakdanjega, zato so pogosto sami končali svoje življenje.

Rimski stoicizem (okrog 1. stoletja n.š.) je bil usmerjen v praktično življenje in ga abstraktno teoretiziranje ni zanimalo - filozof naj bi bil zdravnik bolnih duš. Rimski stoiki so svarili pred razbrzdanostjo in uživaštvom Rima, ki je napovedovalo njegov propad in prihod nove dobe.

»Daj vsakemu dnevu možnost, da bo najboljši v tvojem življenju.« (M. Twain)